

не значення і значною мірою визначають вибір працедавцями і найнятими робітниками схеми пенсійного забезпечення.

Процес реформування пенсійної системи — це довготривалий процес, розрахований на багато років, бо навіть у тому випадку, коли одночасно будуть введені в дію усі рівні пенсійної системи, реальні результати громадяни відчують на собі не раніше як через 30 років їх функціонування.

Джерела та література

1. Ткаченко Л. Важливий етап пенсійної реформи // Праця і зарплата. — 2007. — № 7. — С. 7.
2. Бенько І. Д. Проблеми пенсійного забезпечення громадян України // Економічна думка. — 2004. — С. 96–98.
3. Зарічук О. Становлення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні // Вісник Пенсійного фонду України. — 2004. — № 6. — С. 15.
4. Сальникова Т. Недержавна пенсія: головне — надійність / Т. Сальникова // Вісник Пенсійного фонду України. — 2008. — № 6. — С. 20–21.
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 49.
6. Закон України «Про недержавні пенсійні забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 47.
7. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08.07.2011 № 3668-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 12–13.
8. Ткаченко Л. Важливий етап пенсійної реформи // Праця і зарплата. — 2007. — № 7. — С. 6.
9. Гнибіденко І. В. Пенсійна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи // Економіка України. — 2006. — № 4. — С. 4–11.
10. Зарічук О. Становлення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні // Вісник Пенсійного фонду України. — 2004. — № 6. — С. 14.
11. Бахмач А. Розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні / А. Бахмач // Вісник Пенсійного фонду України. — 2008. — № 3. — С. 12–13.
12. Сандлер Д. Пенсійне реформування в сучасному світі // Соціальний захист. — 2005. — № 8. — С. 16.
13. Дзюба Л. Пенсійна реформа в контексті реформи заробітної плати // Вісник Пенсійного фонду України. — 2005. — № 6. — С. 21.

Анотації

Лопаків В. С. Пути реформування пенсійного забезпечення в Україні.

Робота посвячена процесу реформування пенсійного забезпечення в Україні створення основ функціонування трьохрівневої системи. Предоставляються конкретные рекомендації относительно совершенствования пенсійного забезпечення.

Ключевые слова: пенсія, система пенсійного забезпечення, реформування, трьохрівнева система, пенсійний фонд, накопительная пенсійна система.

Lopakov V. S. Ways of pension reformation in Ukraine.

The article is devoted to the process of pension reformations in Ukraine and creation of the basis for the three-level system functioning. Exact recommendations are given as to the improvement of pension regulations.

Key words: pension, system of the pension regulations, reformation, three-level system, pension fund.

Надійшла до редакції 23 жовтня 2013 р.

УДК 94(47)“1914”

І. Є. Татаринів

ДІЯЛЬНІСТЬ КИШИНІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ З МОБІЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА ВІЙСЬКОВІ ПОТРЕБИ (ЛИПЕНЬ–ГРУДЕНЬ 1914 р.)

У даній науковій статті вперше розглянуто діяльність Кишинівської єпархії на ранньому етапі Першої світової війни. Особливу увагу приділено його ролі у зборі коштів та мобілізації матеріальних ресурсів Бессарабії для військових потреб.

Ключові слова: Перша світова війна, мобілізація ресурсів, Бессарабія, Кишинівська єпархія.

Перша світова війна була переломним моментом як всесвітньої так і вітчизняної історії. Вона виникла зміни не лише на політичній мапі світу, а й у повсякденному житті людей, відбилася на матеріальному та моральному стані суспільства.

Особливо тяжким ударом війна стала для Російської імперії, яка на той час почала поступово оговтуватися від провалу російсько-японської кампанії та революційних заворушень початку ХХ ст.

До російської армії були призвані мільйони громадян, внаслідок чого господарство залишалося без робочих рук. Все направлялося на фронт, для наближення перемоги. Жителі імперії жертвували значні суми на військові потреби, багато з них записувалися до армії в якості добровольців, щоб послужити «Вірі, Царю та Батьківщині».

В процесі мобілізації ресурсів на військові потреби помітну роль відігравала Російська православна церква. Її представники брали найактивнішу участь в організації лазаретів та шпиталів, наданні медичної допомоги та духовної підтримки на фронтах. Важливою була діяльність церковної адміністрації в якості організаторів благодійних зборів коштів, продуктів та речей на військові потреби, а також для постраждалих від війни. В цих справах були задіяні практично всі священнослужителі — від сільського священика до архієпископів і митрополитів по всій території імперії. Не стало виключенням у цьому плані і духовенство Кишинівської єпархії.

В сучасній історіографії є чимало робіт, присвячених різним аспектам діяльності Російської православної церкви періоду Першої світової війни. В більшості з них характеризується певний вид діяльності духовенства по всій території імперії. Це історичні дослідження Г. Щеглова, М. Горожаніної, О. Борщуквої та А. Ключаревої [1]. В цих працях аналізується роль православної церкви в цивільному та фронтovому житті суспільства періоду Першої світової війни. Розглядається діяльність різних церковних інституцій та організацій у благодійній сфері, в налагодженні госпітальної служби тощо. Показана робота різних єпархій Російської православної церкви з надання матеріальної допомоги, а також реабілітації постраждалих у військових діях. У сучасній вітчизняній історіографії діяльність духовенства на українських землях в роки Першої світової війни досліджує Г. Степаненко [2].

Проте жодна з зазначених наукових робіт практично не торкається діяльності православної церкви в роки Першої світової війни на території Бессарабської губернії, землі якої протягом

всього періоду війни слугували надійною джерельною базою для забезпечення продовольством і фінансами зон, що найбільше постраждали від бойових дій. При цьому духовенство Кишинівської єпархії стало одним з надійних помічників державної влади в зборі ресурсів та відправленню їх на фронт або до постраждалих територій.

Таким чином, незважаючи на наявні історичні дослідження, в яких аналізується діяльність церкви в роки Першої світової війни, слід відзначити необхідність подальшого вивчення означеної в даній статті проблеми, особливо в її регіональному аспекті. Розпочате дослідження допоможе глибше проаналізувати діяльність православної церкви з мобілізації ресурсів для потреб військового часу в Бессарабській губернії, а також звернути увагу на малодосліджену історію цього регіону в роки Першої світової війни.

Метою статті є аналіз діяльності Кишинівської єпархії з мобілізації матеріальних ресурсів та збору коштів на потреби військового часу. Зважаючи на те, що в Російській імперії інтенсивність діяльності духовенства змінювалась в залежності від настроїв у суспільстві, хронологічними рамками дослідження обрано перші шість місяців війни. Саме в цей період — з липня по грудень 1914 р. — спостерігалось максимальне піднесення серед громадян, пов'язане з початком війни, що давало можливість духовенству максимально ефективно проводити добровільні збори коштів та речей на потреби фронту та тилу.

З перших днів війни церкви Кишинівської єпархії, через особливі щоденні богослужіння «за Государя та Його Христулюбиве воїнство», підтримували серед населення Бессарабії спокій та віру в перемогу. Першу таку літургію 20 липня 1914 р. провів у Кишиневі архієпископ Кишинівський та Хотинський Платон. У той же день було організовано службу з причастям та повчанням для перших мобілізованих до армії запасних і ратників ополчення [3, с. 1325].

Наступного дня архієпископ Платон у Кишиневі, в присутності міського духівництва, губернського керівництва та військ Кишинівського гарнізону оголосив Маніфест про війну з Німеччиною, після чого провів всенародний молебень про дарування перемоги всеросійському воїнству [3, с. 1326]. Такі акції стали у військовий час фактично щоденним явищем.

Духовна підтримка народу у військовий час була важливою справою. Проте лише такої допомоги для імперії було замало. Тому на прозив Святішого Синоду від 20 липня 1914 р. по наданню допомоги та пожертвувань на потреби війни, а також на користь поранених і хворих вояків гаряче відізнавалось усе православне духовенство, монастирі, духовно-навчальні заклади, практично всі особи та установи Кишинівської єпархії. Вже 21 липня 1914 р. архієпископ Платон звернувся до всього духовенства Бессарабії з закликом до активізації дій в справі допомоги в військовий час [4, с. 327–328].

Бессарабське духовництво, з урахуванням вимог часу, 18 липня 1914 р. заснувало Духовний комітет, головна мета якого полягала в наданні допомоги воякам діючої армії та їх сім'ям, що залишились у Бессарабії. Головою Комітету було обрано архієпископа Платона [5, с. 64].

В перші дні війни Кишинівська єпархія відіграла важливу роль у створенні низки громадських організацій, метою яких став збір коштів, продуктів та одягу. Так, 28 липня 1914 р. у залі Серафимівського єпархіального дому були скликані збори кишинівських аристократок з метою створення Дамського товариства для надання матеріальної допомоги (речами) хворим і пораненим воякам діючої армії. Очолила Товариство дружина начальника Кишинівського гарнізону А. Ф. Зандер, а після її від'їзду з чоловіком на фронт — дружина предводителя Бессарабського дворянства Е. Н. Леонард [3, с. 1328]. Вже 13 серпня 1914 р. Архієпископ особисто відвідав склад Кишинівського Дамського товариства та залишився дуже задоволеним виробленими та зібраними для військовослужбовців речами [6, с. 1460].

Діяльність добровільних та церковних організацій, зусилля яких були направлені на мобілізацію коштів та матеріальних цінностей для потреб військового часу, вимагала єдиної злагодженої стратегії. Тому необхідно було пов'язати діяльність різноманітних організацій та усього православного населення Бессарабії, а також дати представникам єпархіальної влади чіткі рекомендації. З цією метою 31 липня 1914 р. в Кишиневі було скликано екстрений з'їзд повітових наглядців церковно-парафіяльних шкіл та окружних благочинних [7, с. 1331]. Архієпископ Платон звернувся до присутніх, наголошуючи на особливій ролі церкви у військовий час: «Духовенство, яке за-

вжди стояло попереду і завжди охоче і з готовністю служило на користь ближніх, і тепер повинно послужити на користь Батьківщині та тих, кого покликано захищати її від ворога» [7, с. 1332].

На зібранні духовництва Кишинівської єпархії обговорювалося кілька важливих питань. По-перше, це місце та значення священнослужителів у справі моральної підтримки населення краю в умовах війни. По-друге, це питання, пов'язані з фінансовою допомогою армії. Особливо складним виявилось друге питання. Після тривалих дискусій Духовний комітет прийняв рішення, яке полягало в наступному:

- кожен священнослужитель Бессарабії повинен був взяти особисту участь у зборі коштів на потреби фронту;
- кожен православний бессарабець мав здійснити грошові внески на користь російської армії та флоту;
- до фонду добровільних внесків на потреби фронту передавались кошти, які були зібрані раніше з метою будівництва церков у регіоні;
- кожного дня після богослужіння в церквах єпархії мали проходити тарілочки або кружечні збори добровільних пожертвувань [7, с. 1337].

На засіданні також були обумовлені статті витрат зібраних коштів. Наприклад, планувалось облаштування лазаретів на 100 ліжок для хворих та поранених вояків у приміщеннях Кишинівських духовно-навчальних закладів [8, с. 355].

Учні церковних шкіл мали організувати збір пожертвувань різними речами та тканинами, як-то полотно, білизна, хустки, чай, цукор тощо. В школах потрібно було відкрити майстерні, де б жінки та дівчата шили білизну для хворих та поранених. Всі зібрані кошти та виготовлені речі мали надсилатися до Духовного комітету, який вже безпосередньо займався їх відправкою на фронт або до шпиталів [7, с. 1338].

Запропонована система збору добровільних внесків та пожертвувань виявилася достатньо ефективною. З 26 липня по 27 серпня 1914 р. (лише за місяць!!!), до Духовного комітету на потреби фронту та тилу поступило з різних джерел 35 976 крб. 22 коп. [8, с. 1405]. Це були надзвичайно великі гроші для того часу: за 10 коп. у 1914 р. можна було купити 1 кг білого хлібу. На 15 січня 1915 р. загальна сума зібраних в Бессарабії коштів

за перші шість місяців війни становила 120 536 крб. 11 коп. [9, с. 23].

Забезпечення потреб фронту, тилу, поранених, нужденних вимагало не лише грошей. У військах та шпиталях постійно відчувався брак одягу, особливо білизни. Легка промисловість імперії не справлялася з багатомільйонними замовленнями. Щоб допомогти в цій справі, духовенство Кишинівської єпархії 21 липня 1914 р. організувало виробництво білизни та одягу для вояків у приміщеннях Єпархіального Серафимівського дому [7, с. 1332]. Така ініціатива місцевого єпархіального керівництва випередила навіть рішення Синоду, який лише 8 вересня 1914 р. у газеті «Церковні Відомості» звернувся з пропозицією організувати при церковних школах майстерні з виготовлення білизни для солдатів [10, с. 101].

Не лише духівництво, а й звичайні громадяни Бессарабії жертвували через парафіяльні церкви величезну кількість речей для бійців — від хусток та сорочок до кожухів та подушок. Дамське товариство, забезпечення якого тканинами та матеріалами взяла на себе єпархія, з 31 липня по 15 жовтня виробило 20 тис. сорочок, кальсон, халатів, простирадл та інших речей [5, с. 73].

Наприкінці вересня 1914 р., у зв'язку з наближенням холодів, Духовний комітет зі сторінок «Кишинівських Єпархіальних Відомостей» звернувся до духовенства та населення краю з закликом щодо заготівель та пожертвувань теплих речей, тканин, дублених шкір для виготовлення кожухів і шуб для хворих і поранених [11, с. 375].

У свою чергу архієпископ Платон, опікуючись долею військовослужбовців на фронті та у шпиталях, 26 жовтня 1914 р. звернувся до чоловіків губернії з пропозицією створити Бессарабське трудове братство для виготовлення теплої білизни та речей необхідних у холодний час для воїнів російської армії. Ця пропозиція отримала схвалення, і невдовзі до Братства стали зараховуватися добровольці [12, с. 1746].

Вже 5 листопада 1914 р. відбулися перші установчі збори Бессарабського трудового братства кравців монастирів та міста Кишинева, членами якого стало понад сто спеціалістів. Незважаючи на те, що пропозиція поступила від православно-духівництва, спочатку більшість волонтерів були євреями. Пізніше до них приєдналися 20 послухників з православних

монастирів краю. На зборах було прийнято рішення негайно розпочати шиття одягу. Для допомоги в організації цієї роботи Духовний комітет направив на потреби братства 1 000 крб. для закупівлі 4 000 аршин теплої тканини [13, с. 1777]. Всього за кілька місяців було виготовлено 2 000 теплих сорочок, кальсон та жилетів [5, с. 72].

Кишинівська єпархія займалася організацією зборів для військовослужбовців та їх родин не лише одягу та коштів, а й продуктів харчування. Всього за перші кілька місяців війни було зібрано величезний об'єм продуктів, у тому числі дефіцитних: чай, цукор, вино, лимони, тютюн тощо. Зібрані речі вагонами відправлялись до Ставки Верховного Головнокомандуючого, лазаретів, шпиталів, пунктів харчування та безпосередньо на фронт.

Крім буденних потреб військових, духовенство Бессарабії опікувалося моральним станом солдатів. З перших днів війни при відправленні військ на фронт солдати, після богослужіння на залізничних станціях, отримували натільні хрестики, Євангеліє, молитовники, ікони тощо. Так, на сторінках «Кишинівських Єпархіальних Відомостей» зазначалося, що 6 серпня 1914 р. для підтримання бойового духу воїнів російської армії Хрестовоздвиженським братством було надруковано та роздано солдатам 18 тис. листівок під назвами: «С Нами Бог!», «Вперед, Русская грудь!», «Русь встала, трепещи, враг!» [7, с. 1370].

Під особливою увагою православного духівництва були солдати діючої армії. Так, 18 вересня 1914 р. архієпископ Платон з речей, зібраних та закуплених Духовним комітетом, розпорядився відправити на фронт 10 тис. пакунків, в яких були сорочки, кальсони, рушник, а також Євангеліє, молитовник та хрестик [11, с. 1546].

Аналіз діяльності Кишинівської єпархії з мобілізації матеріальних ресурсів на потреби військового часу в липні–грудні 1914 р. дає нам можливість зробити наступні висновки:

- з перших днів війни церкви Кишинівської єпархії, через особливі щоденні богослужіння «за Государя та Його Христулюбиве воїнство», підтримували серед населення Бессарабії спокій та віру в перемогу;
- все православне духівництво, монастирі, духовно-навчальні заклади, практично всі особи та установи Кишинівської єпархії

були активними учасниками збору пожертвувань на потреби війни та на користь поранених і хворих вояків;

- для надання допомоги військовослужбовцям діючої армії та їх сім'ям, що залишились у Бессарабії, єпархіальним керівництвом було створено спеціальні організації: Духовний комітет, Кишинівське дамське товариство, Бессарабське трудове братство;

- Кишинівська єпархія взяла на себе керівну роль в організації зборів коштів, речей та продуктів, а також у їх відправленні за призначенням;

- ефективна система добровільного збору коштів, організована Духовним комітетом, дозволила за перші шість місяців війни зібрати понад 120 тис. карбованців.

Джерела та література

1. Щеглов Г. Э. Деятельность православной церкви в Первую мировую войну / Г. Э. Щеглов // Ступени. — 2005. — № 1. — С. 20–26; Горожанина М. Ю. Деятельность православной церкви в годы Первой мировой войны / М. Ю. Горожанина // Доклады Академии военных наук. — 2006. — № 5 (23). — С. 255–264; Борщукова Е. Д. Деятельность православной церкви в организации медицинской помощи раненым в начальный период Первой мировой войны / Е. Д. Борщукова // Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена. — 2011. — № 132. — С. 9–13; Ключарева А. В. Благотворительная деятельность Православных монастырей в годы Первой мировой войны / А. В. Ключарева // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. — 2011. — № 8. — С. 98–102.
2. Степаненко Г. В. Православне парафіяльне духовенство на українських землях Російської імперії в роки Першої світової війни (1914–лютий 1917) / Г. В. Степаненко // Український історичний журнал. — 2004. — № 5. — С. 45–65.
3. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 31.
4. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 29–30.
5. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1915. — № 7–8.
6. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 36.
7. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 32–33.
8. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 34–35.
9. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1915. — № 3.
10. Церковные Ведомости. — 1914. — № 38.
11. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 38.
12. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 44.
13. Кишиневские Епархиальные Ведомости. — 1914. — № 45.

Анотації

Татаринов И. Е. Деятельность Кишиневский епархии по мобилизации материальных ресурсов на военные нужды (июль–декабрь 1914 г.).

В данной научной статье впервые рассмотрена деятельность Кишиневской епархии на раннем этапе Первой мировой войны. Особое внимание уделено ее роли в сборе средств и мобилизации материальных ресурсов Бессарабии для военных нужд.

Ключевые слова: Первая мировая война, мобилизация ресурсов, Бессарабия, Кишиневская епархия.

Tatarinov I. E. The activities of Chisinau eparchy to mobilize material resources for the military needs (July–December 1914).

This article examines the activities of Chisinau eparchy in the early stages of World War I. Particular attention is paid to its role in the mobilization of material resources and raising funds for the war needs.

Key words: First World War, the mobilization of resources, Bessarabia, Chisinau eparchy.

Надійшла до редакції 20 жовтня 2013 р.

УДК 94(477):070.22(477.74-21)“1991”

В. О. Татарова

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ 1991 РОКУ В УКРАЇНІ НА ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ ОДЕСЬКИХ ГАЗЕТ

У статті відображається зв'язок між політичними подіями 1991 року в Україні та перейменуванням одеських газет. Показано причини і результат зміни назв.

Ключові слова: преса, ЗМІ, свобода слова, демократія, гласність.

Преса в добу Радянського Союзу охоплювала своїм впливом всі верстви населення. Звичним станом речей на той час була відсутність свободи слова і цензура на інформацію, яка подавалася на сторінках друкованих ЗМІ. Проте починаючи із середини 80-х рр., після впровадження дозволеної згори гласності,